

נספח 3. טיוטת המלצות יישומיות לפי תתי-פרקים

הצוותים החלו בתהליך של ניסוח המלצות יישומיות לתת-הנושא שבאחריותם. להלן סיכומיהם כפי שהועברו אלינו.

צוות הקשר בין תנועה לאקלים חברתי בגן הילדים

טל שריר, חנה ניצן, יהודית אופק, ניהאד מסארווה, ליאת כהן ומיכל טל

המלצות לגננת / יוזמות מצופות	דרכים ליישום + קישורים
הקמת מרכז למידה באמצעות תנועה	ארגון של סביבה שמעודדת תנועה הפועלת במקביל למרכזים אחרים, תוך הקניית הרגלי עבודה במרכז קישור לסרטונים מאתר גננט בוט-נט
שילוב תנועה במעברים הקבועים המתקיימים במהלך היום	שילוב משחק תנועתי, מסלול תנועה, צורת התקדמות בעת המעברים לארוחה, לחצר, למפגש, בכניסה לגן בבוקר וביציאה הביתה
יצירת מסגרת יום הנפתחת ונסגרת במפגש תנועה	מפגש תנועה בהנחיית הגננת, כמו: משחק תנועתי, ריקוד מובנה, ריקוד חופשי, תרגילי גמישות, הרפיה קישור סרטים
ילדים מנחים תנועה	מתן זמן ומרחב לתכנון, להמצאה ולהתארגנות לקראת הנחיית חברים. למשל: מופע, ריקוד, הצגת כישרון תנועתי, שיתוף באתגר, בניית מסלול, הנחיה ביום הולדת, משחק תנועה נבחר קישור חוברת משחק
הוראת תחומי דעת מגוונים בשילוב למידה חושית-תנועתית	למידה אינטגרטיבית של חינוך גופני ותחומי דעת שונים, כמו שפה, מוזיקה, מתמטיקה, מדיה, סביבה, מדעים ואמנות קישור לסרטונים גננט בוט-נט
טיול תנועתי חד-שבועי או דו-שבועי בקרבת הגן	שילוב טיול תנועתי בסדר היום השבועי. טיפוח תחושת כיוון, התמצאות במרחב, תנועות בסיסיות ויכולות תנועתיות חיוניות, מודעות לגוף ועוד קישור חוזר מנכל ליציאה לסיור בקרב הגן קישור למגוון טיולי תנועה - אתר לחינוך קדם יסודי
ארגון ועיצוב חצר גן פעילה המעודדת תנועה ואתגר פיזי	ארגון, שימור ושינוי של חצר גן פעילה המאפשרת פעילות חופשית לחיזוק הגוף, פיתוח שווי משקל, טיפוס, נדנוד ועוד
יצירת אתגרים תנועתיים מובנים תוך שימוש במתקני חצר קבועים וניידים	קיום יום ספורט שבועי בחצר הגן; ילד מנחה תנועה בחצר; ניווט בחצר הגן; משחקי כדור, ריצה ותופסת
שילוב תנועה בימי שיא ובאירועים קהילתיים	הורים מלמדים ילדים משחקי ילדות; פעילות הורה-ילד ביום המשפחה; יום ספורט בשיתוף גנים שכנים
השתתפות בהשתלמות חינוך גופני לגננות המתקיימת בפסגות	קישור למתווים: בסיס, העמקה

צוות הקשר בין תנועה לבין למידה עיונית

נאוה כהן, סיגל קרל-עוזיאל, אלה שובל, והצטרפה רונית יעקובוביץ

המלצות לגננות

1. לשלב תנועה בחיי היום-יום בגן במהלך המפגשים, פעילות הבחירה במרכזים והפעילות בקבוצות קטנות.
2. לצפות בילדים באמצעות טופס מובנה ולוודא שכל ילד וילד פעיל במהלך הלמידה.
3. לתאם פעילות עם המורה לחינוך גופני. לא לוותר על חיבורו לנלמד בגן בתנועה ובתחומים שהתנועה יכולה לתרום ללמידה.
4. לפרט את אופני השילוב הראויים של תנועה ולמידה.
5. להקדיש את אזור המתקנים בחצר הגן לתנועה ולפעילות גופנית ולקישור התנועה ללמידה.
6. ללמד באמצעות התנועה מונחים לשוניים בנושאים שונים: צורות, אותיות, מונחי תנועה (מרחב, זמן, כוח), פועלי תנועה.
7. להסביר להורים על מקומן וחשיבותן של התנועה וההתפתחות המוטורית ועל הקשר שלהן ללמידה.
8. לחזק בילדים מיומנויות הקשורות בהכוונה עצמית בדרכים הבאות:
 - לבחור מיקוד בפיתוח מיומנויות מותאמות לגיל ולשלב ההתפתחותי.
 - להתמקד בפיתוח מיומנות אחת בכל שלב ולהעשיר את סל המיומנויות בהדרגה.
 - לשלב פיתוח מיומנויות הכוונה במשחקים קבוצתיים ובמשחק יחידי.
 - לקיים תהליכי רפלקציה מונחים (קבוצתיים ופרטניים) ולעודד תהליכי רפלקציה עצמיים באופן מובנה.
 - להתייחס לרפרטואר נבחר של מיומנויות הכוונה כ"גורם מארגן" לסדר היום בגן.
 - להשתמש במשימות ייחודיות ("פרויקטים" אישיים וקבוצתיים) לתרגול ולהתנסות בתכנון מוקדם - מעבר לביצוע - הפקת לקחים - שיפור ביצועים (כמובן, יש להתאים את השפה ואת המשימות לשלב ההתפתחותי של בני הגיל המדובר (3-6 שנים)).
 - לשלב את ההורים בתהליך מתחילת השנה, ולקיים הנחיית הורים במהלך השנה.

המלצות לפיקוח וההדרכה על גני הילדים

1. לאפשר לגננות השתלמויות בשילוב תנועה בהוראה; לשלב השתלמויות של גננות עם המורים לחינוך גופני המגיעים ללמד בגניהן.
2. לפתח חומרי הוראה - סרטוני הדרכה, חוברות - שיסייעו לגננות ליישם תנועה בסדר היום שלהן.
3. להעביר רעיונות בתחום בין הגננות באמצעות סרטונים.
4. לבקש דיווח על מידת הפעילות של הילדים בגן (בטופס מובנה).
5. העברת השתלמויות לגננות בתחום התנועה - הקניה של מושגים וידע בתחום התנועה וההכוונה העצמית, וכן כלים להפעלת הילדים בתחום התנועה בגן.

המלצות לקובעי המדיניות

1. לבדוק את הסטנדרטים לבניית גני ילדים ולאישור מבנים כגן ילדים תוך בדיקת השאלה: האם הם מאפשרים לילדים לפעול ולהתנועע - הן בחדר הגן הן בחצר הגן?
2. לוודא שהמתקנים בחצר הגן מספקים את גירויי התנועה הנחוצים [להציע גירויי תנועה נחוצים].
3. לכתוב תכנית לימודים לשילוב התנועה בלמידה של גן הילדים ולפיתוח יכולת בחירה והכוונה עצמית.
4. הסברה להורים על חשיבות התנועה ללמידה, להתפתחות ולבריאות.
5. לחייב מורים שמעבירים חוגי תנועה בגנים לשהות שעות אחדות בתחומי הגן כדי ללמוד על סדר היום וההתנהלות בגן, כחלק ממתן האישור להעברת החוגים.
6. מומלץ לפתח תפיסות ומיומנויות של הכוונה עצמית בקרב סגל החינוך וההוראה כמובילי רעיון/שינוי.

צוות הקשר בין תנועה לבין בריאות

אסתר גולדשטיין ומיכל פנטנוביץ

עומס הפעילות צריך להיות גדול מזה שבפעילות היום-יומית.

1. פעילות המחזקת עצם ומתאימה לילדים היא פעילות היוצרת Impact של משקל הגוף עם הקרקע; העומס צריך להיווצר ממשקל הגוף עצמו, ללא שימוש במשקולות.
2. פעילות זו כוללת שני סוגים: (א) קפיצות המשפיעות על חוזק העצמות של פלג הגוף התחתון; (ב) העתקת משקל הגוף על הידיים - השפעה על חוזק העצמות של פלג הגוף העליון.
3. פעילות impact **עצימה** וקצרה וחזרה עליה טובה לעצמות ילדים יותר מפעילות מתמשכת כמו פעילות אירובית או ריצה.
4. מינון: מומלצות **לפחות** עשר דקות **ביום** של פעילות כזו, ברוב ימות השבוע. כמה דקות של פעילות עצימה כזו מדי יום משפיעות על העצם טוב יותר מ-30-60 דקות של פעילות אירובית.
5. משך: הפעילות צריכה להתבצע לפחות חצי שנה ברצף כדי שתהיה לה השפעה על העצמות.

צוות הקשר בין תנועה להתפתחות מוטורית

מירב אשר, אייל רוזנשטרייך ועינת ינוביץ

בדיון הקבוצתי עלו כמה המלצות אשר נגעו בעיקר בשילוב אמצעי מדיה שונים, כגון פיתוח של אתר/אפליקציה אשר יעודדו תנועה ויתרמו לשכלול מיומנויות תנועה בסיסיות, שיווי משקל (סטטי ודינמי), ויסות תנועתי, קואורדינציה, וכל אלה תוך דגש על אינטראקציה בין-אישית. אייל הדגיש כי בהוראת הוויסות התנועתי הכוונה היא לתרגול תנועה מתחילתה ועד לבלימתה, מה שמשליך גם על ויסות רגשי ועל הישגים אקדמיים גבוהים יותר.

- המלצה נוספת התייחסה לחשיבות הרבה של הפעילות המובנית, המודעת, וליתרונותיה בהשוואה למשחק החופשי (במהלך פעילותם החופשית של הילדים בגן)
- עוד הומלץ לתת את הדגש על הקניית מושגים בחינוך גופני והרגלי תנועה נכונים.

צוות הקשר בין תנועה לבין תהליכי שילוב של ילדים עם צרכים מיוחדים בגן ילדים רגיל

מיכל זיטומר, ג'ני גדיש, יעל לנדאו ואסנת בינשטוק

המלצות לגננת בנושא השילוב, המצריכות הקניית הידע בתהליך ההכשרה במכללות ובמפגשי הדרכה והשתלמויות הפיקוח:

1. הכרת המאפיינים השונים של ילדים המשולבים בגן.
2. שבירת סטראוטיפים על ילדי שילוב - התבוננות בפרט לפני שמתייחסים למוגבלות שלו.
3. שליטה באסטרטגיות עבודה ייחודיות המותאמות למאפיינים השונים.
4. ידע בבניית התח"י.
5. הקניית ידע יישומי לסייעת להבנת מטרות העבודה בתח"י.
6. שיתוף הורים בבניית התח"י.
7. לימוד בסיסי על סביבה אוניברסלית ומה חשוב שיהיה בה.
8. עיצוב סביבה אוניברסלית פתוחה התואמת את הצרכים ההתפתחותיים של כולם.
9. עידוד ההשתתפות וראיית כל ילד בגן בהתאם לצרכיו הייחודיים.
10. טווח השונות ההתפתחותית בין ילדים בגיל הגן (3-6) הוא מהותי, ועל כן יש לראות תקופה זו כחלון הזדמנויות למילוי צרכים שונים של כלל הילדים.
11. קיום תקשורת מתמשכת ורגישה עם הורי הילדים המשולבים, תוך סיוע להורה לשחרר את מוסרות הדאגה לילד במהלך הלימודים, ושליחת דיווחים מצולמים להורים על השתתפות הילדים המשולבים.
12. קבלת הנחיה קבועה ומקיפה מאנשי הטיפול לקידום הילד המשולב.
13. תקשורת קבועה של הגננת עם אנשי הטיפול והחינוך השונים (סייעת, מטפלים פרא-רפואיים) בהקשר למצבו של הילד המשולב.
14. תפיסת הגננת את עצמה כמרכזת ומנהלת העבודה עם הילד המשולב (case manager).
15. בניית מערכת יחסים אישית חמה של הגננת עם הילד לצורך בניית אמון והתקשרות בטוחה, נוסף לקשר שלו עם הסייעת המלווה.
16. תכנון ואפשרות השתתפות הילד המשולב, באופן קבוע, בהרכבים שונים באותו הגן (פרטני, קבוצה קטנה ומליאה).
17. התאמת העבודה בגן לילדי השילוב תאפשר סיוע לילדים מתקשים נוספים, ותקל על קידום כלל אוכלוסיית הילדים.

תוספת - שירי איביזו

המלצות לעוסקים בשילוב באשר הם

1. שילוב ראוי שיתחיל בגיל צעיר, שכן ילדים בגיל הצעיר טרם עיצבו תפיסות שונות בנוגע לכשירותם העצמית ודעות קדומות כלפי השונה.
2. פעילויות השילוב צריכות להיות תנועתיות, אישיות ועצמאיות לצד תלמידים אחרים, אך גם כאלו המזמנות שיתופי פעולה ותחרויות עם או אל מול האחרים.

המלצות לחוקרים

1. מחקר על תנועת השילוב והאופנים לקיימו בסביבות פע"ג ועם ילדים צעירים מחייב את החוקרים לבדוק את האופנים שבהם מתקיים שילוב במסגרות הגיל הרך השונות ואת מידת ואופן היישום של חוק השילוב באופן שלם והוליסטי.
2. הרחבת הבדיקה האמפירית של הקשרים בין יכולתם של תלמידים בגיל הרך לנוע באופן חופשי לבין התפתחותם הפיזית, החברתית והקוגניטיבית.
3. בדיקה של איכות השילוב: עד כה עולה כי איכות השילוב מוגבלת, עקב תחושת חוסר מסוגלות של מורים לשלב את הילד בעל הצרכים המיוחדים, היעדר התאמות אישיות בתכניות הלימודים, תפיסות מעכבות בנושאי השילוב והיעדר משאבים שיכולים לזמן שילוב מיטבי.

המלצות לתכניות המכשירות מורים ואנשי מקצוע

1. תכניות הכשרה להוראה צריכות לספק ידע תוכן וידע תוכן פדגוגי ספציפי בתחום הגיל הרך, הצרכים המיוחדים והפעילות הגופנית המותאמת, כדי לקדם כשירות של מומחים אלו בשילוב ילדים עם צרכים מיוחדים בסביבות תנועה בגיל הרך.
2. יש לקיים חשיפות התנסותיות קבועות ושגרתיות לשילוב ולהוראה של תלמידים עם צרכים מיוחדים במסגרות חינוך רגילות, כדי להשפיע כבר בשלבים הראשונים של התפתחותו המקצועית של פרח ההוראה על תפיסותיו בנוגע לשילוב ולילדים בעלי לקויות.
3. יש להקנות ידע על התוקף החוקי של חוק השילוב ואופן ביצועו האידיאלי לעומת המצב בפועל במסגרות החינוך השונות.

המלצות לסביבות המשלבות

1. שיפור תשתיות סביבתיות גניות או בית-ספריות שיכולות לזמן לתלמידים עם לקויות הזדמנויות רבות ומגוונות יותר לפעילות גופנית (לדוגמה אולם אקוסטי, מרחב תנועה ובו ידיות אחיזה, הנגשת מתקני חצר ועוד).
2. העלאת המודעות לחשיבות שיתופי פעולה רב-צוותיים במאמצים להפיק תוצאות שילוב מכוונות ומותאמות לצורכי התלמיד המשולב, וכינון תשתיות יעילות לביסוס עבודה חינוכית משותפת מסוג זה.
3. העסקה של אנשי מקצוע מומחים בפעילות גופנית מותאמת, וכן מתן תמיכה מקצועית וליווי למורי בית הספר המשלבים את התלמיד בעל המוגבלות.

תוספת - תמי אילון

1. הוספת החינוך הגופני כנושא ליבה במסגרת הכשרת מתכשרים/ות להוראה בגני הילדים.
2. דרישה להטמעת תכנית הלימודים הקיימת לחינוך הגופני במסגרת הכשרת הגננות (כולל בשלב ההתמחות) ובמערכת החינוך הפעילה.
3. החינוך הגופני יהווה חלק מתכנית ההוראה והעבודה של גננות ישראל, והן שתהיינה אמונות על הפעלתה בגנים שבהם הן עובדות, תוך דגש על ארגון סביבה לימודית מעודדת תנועה ומשחק תנועתי קבוצתי (על תרומתו החברתית).